

אבשלום פיינברג: קטעים מיומנייהמסעים

צידון, 27.1.1914, צהריים

אף כי השעה מאוחרת למדי, איני יכול לעצור בחפצי לרשום שורות מספר. למרות הגשם הניתך בעוז והאפרורית שאין בה כדי להוסיף נוי על הנוף—הנה ראיתי היום אהה"צ את עצי־הזית הנאים ביותר, את המדרגות האמנותיות ביותר, את פינת האדמה המעובדת והמטופחת ביותר אשר ניתן לי לראות בימי־חיי. ומכיון שהוסכם כי רשימות אלו הן בשבילך, רבי היקר, חפון אחפון להרפות הערב את הרסן. אכן, מראה מרבה לעודד הוא הדרך בו עברתי. הברית בין האדם לאדמה כתובה בה ברורות. כל גדר וכל מדרגה הם מספר סעיפים בהם רשומים לפרטיהם מסירות האדם ותחבולותיו לאורך מאות בשנים; בצוואה מצווה לדורות העתיד ערוכה העבודה והדאגה בהן יקיף האדם את הירושה, את הנחלה אשר קיבל מהטבע. שויפאת [בערבית] הוא מטע זיתים נהדר. לכל אורך הדרך מצוינים הדרוזים הנוצריים (בייחוד הדרוזים) בכל המעלות הרצויות כדי להיות לנו למורים, כדי להורותנו את האמנות המעשית לאהוב את אדמתנו. (אמנות שאינה קיימת אצלנו, אינה, אלא בבחינת נבט עיוני).

דרווי זקן קודח מסתורית ליד הדרך ופותח את התעלה הישנה שדרכה יוצא עודף המים. פניו שוקטים ומאירים ובזקנו ידמה ליצור מעשה חרש קדמון.

הוא אפיקטט מורי ורבי, אין דבר נוצר בן־רגע; לא תאנה, לא ענב, לא כרם זית, לא עם ולא מולדת. חמודות כל שויפאת לא כסף יערכן. ערך כזה הוא חילול הקודש. זהו קנין נרכש. לא יסלה הדם בזהב. כאן שני ערכים שונים מעיקרם. והרי התהליך:

1. הזהב—מוסכם הוא.
  2. הכיבוש—עבודת־אט, סבלנית, קשה, נחוצה והכרחית, מטמון דם וזיעה.
  3. ההגנה—דם במזומן (העוויה נחוצה לפעמים, נאה תמיד).
- כשהיו לנו חורשות זיתים יפות, פריי חיי דורות, יהיו תחת האילנות אנשים אשר ימסרו את נפשם על הגנת העצים. ואוי לרומאים מאז ולכל הזדונים המחריבים... נתחיל בעצי־הזית.

יום ששי, 30.1.1914

בעצם, כדי לצאת ידי חובת מצפוני יצאתי לסיבוב בעיר. עדיין זו אחת מאותן פינות מופלאות ובלתי־מופרות, מקום שהטבע הטיל לתוכו בפורנוג מטרופת תפאורה מזהירה ועשירה מאין כמוה ומקום שלכאורה מחכים בו רק להופעתם של השחקנים.

השחקנים הלא הם בני-האדם העלובים, המטומטמים, הנרפים, העצלים והמתיהרים, כמו שהיה בודלר עשוי לומר.

ילוד-אשה צבוע, בן-דמותי, אחי.

תחילה הלכתי אל מבצר סן-לואי. אנו מוצאים את השער סגור, ואין לך דבר צודק יותר מזה יען כי הממשלה... מוסרת בחכירה את החציר שצומח בחברות הנהדרות, שפעמים כה רבות רוו מדמם הנדיב של כל הכובשים ודושנו בעצמותיהם. המגדלים, שפעם נשמרו בקנאות והשמש עצמה יכלה להציץ בהם רק בהיחבא מבעד לחרכים הצרים, אלה מתפוררים-והולכים עכשיו מנשיכותיה של רוח-הים המלוחה וצליפות הגשם, הפקר לחיות-הלילה הקטנות וזללות-הפגרה, הליליות והתנים.

על האיל של המגדל הצפוני יש שני תותחים. אהה, כמה הם עצובים! נטועים על גלגליהם המתולעים, הם מביטים, לועיהם אילמים-לעד, על הים, כשהם הושבים נוגות על ספינות-המפרש היפות משכבר-הימים; הם שואפים אל קרבם את הרוח הקלה שמטיחה לתוך נחיריהם דרך-זילזול "הה-חה" של לעג, בעוד אשר על גביהם עופות-כנף פטפטנים, זלזלנים מסיחים ומעפלים את אכלם.

המבצר הזה ותותחיו הם פעלו של לואי הקדוש, בתוספת של האריה האחרון שעבר כאן—מוחמד עלי.

נובל, בעל-התשובה הגדול, מחייך ודאי ממרום חיוך של התחסדות (ושל סכלות) מנחת למראה המבצרים האלה, והוא משתומם מאד על שאין מעניקים את פרס-השלום ל"דולת אליאת" של השער-העליון.

בפינה אחת (זו של בני-אנוש רוגשים, נגרשים, חולמים וכובשים) אכלים לואי ומוחמד באין להם מנחם, אלקסנדר הגדול מתקצף, הרומאים מנופפים אגרוף, וחירם הזקן מחייך בעצב ומושך בכתפיו כאומר: "ואני מה? אני רב-הבנאים, הבונה שלא ידע לאות, אני הרי ראיתי רבים אחרים, בני".

הה! גם אני מושיט אגרופי, חורק שיניים! אי שדי-שואל, מה-קשה הוא אפוא להיות יהודי, להיות בעל-לב ולהתהלך על-פני כוכב-הלכת הזה בשנת-החסד 1914. צאו-חשוב שדי היה בשינוי בפרט אחד קטנטן שלא להיות יהודי, להיות חסר-לב, ולהיולד כעבור מאתיים שנה...

אבל אני מביט סביבי ואגרופי מתרופפים, שיני נפשקות. יש בכך רצון לחייד, לצחוק, לקפץ, לנשק עולם-ומלאו. במרחקים מלבין הר-צנין, וכל אשדות-ההרים המתמעטים והולכים שוחקים בסגול ולילך וכחול, עד שהם מסיימים באמפיתיאטרון הזה של הוד ושפע אין-משלם, של גנים ירוקים, ירקקים, אזמרגדיים, זהובים ומוכספים במקום שם יש פירות לעצי-ההדר ועלים לעצי-הזית ומקום שם יבוא וילטף את שטיח-הענק הזה של כחול זך אותו ים המשתרע לרגליהם ואשר לו החסד והכוח לתת בנשמותינו הקטנות את חלוסי-האינסוף.

גנים יפים כל-כך, הרי-חמדה, וים מתוק! למי אשר תהיו, לכם הברכה והתודה. אתם יודעים לנסוך שלום ורוגע, בבת-שחוק לכי-מרורות תשביחו, ובהרף-עיני תעלו שחוק על פה נרגז.

הלאה, שד מתמקמק באנוכיותו! על כי יהודי אני, תודה רבה! על כי לב לי יש, אתפאר! ובגורל הן אתגרה בהיותי כיום על־אדמות.

אם באפס־סכנה ניצחת, וחגות בלי תפארת—לא כך, סבא־קורני שלי?
אם כן, היה לא תהיה! בזכותך במירוץ מתחיל אתה לנחור על זרי־הדפנה, ונטול כל דאגה וחשק בשרף? בלה. היפה באמת הוא לרוץ תוך כדי השתדלות להיות הדור, לא להזיע ולהתנשם כגרמני כרסתן, לשאת את אבנך הגדולה שלך בלי לחוש בה, אגב חיוך ומחשבה על בית־המקדש הנפלא אשר בו תשובץ.

הלאה, אפוא, המכשול העלוב והחבוט שקוראים לו תכלית! הפוז לתכלית! אופק חפשי, טהור, לא תמרור ולא תכנית! התכלית היחידה היא החלום! חלום מתוק, חלום נפלא, מציאותנו היחידה להוד ולניחומים, אתה אשר תמיד לנו הינך ולעד בל תושג!
לחיי שנינו, ארץ יפה! האם צחקת? המשיכי לך! אני אני אצחק אחרון, אמנס־כן!
כי עוד־מעט אמות לשוב ולהיולד ועוד פעם אמות לשוב ולהיולד, גדל־והולך מדי פעם, סבלני יותר ואנוכי פחות, חזק יותר ונחוש יותר. הביטי־נא אפוא ממעל להרים, שָׁמָּה, שָׁמָּה, ארץ יפה. התראי אותו ראש צעיר, שוחק, ענוג וערמומי, השוֹלֵם עלי ואני שוֹלֵם עליו? נין הוא זה או נכד, בדור החמישי או הששי. אני הוא זה אשר טיפס־עלה שש דרגות בצבא־כוח־הרצון. בארץ־הציפור־הכחולה מתקין פעוט זה תרופתו הקרויה כיבוש, ובשיר־נצחון על שפתיו יבוא. ביטחי בזאת, ארץ יפה. אם יפשל, אוראז יתחיל מבראשית!

אין את מדמה כלל לעצמך, ארץ־חמדה, את רחוקות נפשנו; יפוך הוא הסיבה. כל עוד יפה תהיי (נסי אפוא לבלי היות יפה עוד), יישאר החשק עקשני.

עוד־מעט ובת־עב קטנה זו, בקבוקית וורודה, תסתיר ממני את המכשף הקטן. היה שלום, מבצר יקר, אל תתעצב כל־כך. קטן זה בוודאי יקים אותך מהריסות. אני אמליץ עליך, והרי אנו חברים במידת־מה. הו! בתותחים חפצת! אינני יודע אם יתן לך אותם, כמו שהייתי אני נותנם לך היום. הקטן הזה יש לו רעיונות משלו, רואה אתה. לא אתפלא אם באחד הימים תשמע במגדלותיך הבנויים דיבורים על חכמת האהבה ההדדית והחיים. זה דבר מקורי וחדש, והוא מפואר יותר ממדע ההרג ושנאת־איש־לרעהו. כי הוא קשה הרבה יותר. היו שלום, אתה והקטן, משגב יקר, ואהבתם זה את זה. תן לו מחסה והוא יפריחך, ותשבע רצון. שלום!

כרך, 26.4.1915

יצאנו משייך־צאלח ב־8.00 והגענו לעור־מזרע בצהריים. שעה וחצי של מנוחה. המצב כאן טוב יותר מעור אס־סאפיה, פחות נזקים, פחות ארבה צעיר.

אלי־כרך, 28.4.1915

המותצרף היה כה אדיב כלפינו, וכה עמד על דעתו שאערוך יציאה דרומה לחוות במתרחש שם, עד שהחלטתי לעשות כן. הענין דחוף, מצד שני, שכן לא ראיתי אלא את צדה המערבי של אל־כרך, אשר לא נפגע כלל, והרי מחובתי לעמוד על הנזקים מקרוב. לפיכך נצא בקרוב לאל־עראק ולחי־זירה.

אל-עראק, 8.00 בערב

אנו לנים באוהל המותצרף. מפרך עד כאן—4 שעות, בצעדי מותצרף קטן, והרי זה שיא־אטיות אמיתי. סוסות נהדרות ופרשים טובים בחבל, ודאי הודות לדרכי־התופת שבסביבה. בייחוד סוסתו של רפיאן־אפנדי, ערמונית בעלת רעמה בלונדית בהירה, מבט נבון ורך; לא יכולתי שלא לנשקה, גם שתי פעמים.

אל-עראק, 29.4.1915, שעה 10.30

עתה־זה שב אני מסיקור בח'ניורה. מה שראיתי הוא ממש בחוקת סיוט. ארבה מעופף, ביצים, כמעט זחלים, כעין זבובים בני יום־יומיים, ארבה צעיר (גזם) בני 8, 10 ימים. אנו נלחמים בהם, אולם מה יש בידי 100—120 איש לפעול נגד מעטה זה המשתרע עד אין סוף, שלעתודותיו אין קץ והנע בלי הרף?

רך, 29.4.1915, חצות לילה

חזרתי מעראק ב־5.00 אחרי־הצהריים. המותצרף אדיב יותר ויותר. שני כמרים יוונים עורכים לי ביקור, האחד—ממידבא והשני—מכאן. תה—שיחה (בית־הספר, תקציב, וכו'...) אני מבריק לטרומר־פחה כדי שיונתנו לי 600 חיילים, וכן למר אהרנסון.

המותצרף מקבל מברק מג'מאל פחה, המסרב לתת חיילים. חילופי ברכות, הבעת ידידות. אני מטעין את הקסיטות שלי, שוכבים לישון.

מידבא, 2.5.1915

מדיבון למידבא—5 שעות הליכה מהירה. בדיבון חיכינו למודיר עד שעה 2—אולם לשווא. לא נראה לי הדבר מעשי ביותר להתרוצץ לחפשו בהרים. בדיבון ובמידבא גידולים מעטים עד מאד. רק בריחוק שעת מסע ממידבא התחלתי להאמין לראשונה בפוריותה של ארץ מואב. אנו נעים ממערב לדרך, מול שדה חיטה, המשתרע על־פני 5—6 ק"מ לאורך וק"מ אחד לרוחב, כולו ישר, נהדר ומטופח יפה.

בשעה 7.00 אנו מגיעים למידבא. אנו מתארחים כאן אצל משפחה נוצרית. משפחה אברהים גמעין, בביתו שופנו על־ידי המימשל המקומי. חדר מרווח ונקי עד מאד, מטבח ערבי טוב.

המודיר מגיע בשעה שהתכוננו לעלות על משכבינו, אנו דוחים את הפגישה לבוקר. הבוקר ביקר אצלנו המודיר עבד אלקאדר סוארד. אנו דנים בדבר הארבה. יצאנו לחוות במעשי־הפסיפס שבעיר. היפים ביותר נמצאים בביתו של חנא סנע; הם נשתמרו היטב. כן מצויות כתבות נאות בבית אחר של אותה משפחה. בכנסיה היוונית, הכוהן עטאללה המופר לנו, קיבלנו בסבר פנים יפות. מפת ארץ־ישראל* איכותני כלשהו. אמת הדבר שעדי־ראייה קובעים כי עשרת מונים יותר משרד—נהרס.

* ב־1869 נגלתה בה רצפת־פסיפס של כנסיה ביונטיית מן המאה ה־5, המתארת את ארץ־ישראל לפי יישובה בעת ההיא.

אוס-אל-קונדוב, 3.5.1915

עזבתי אתמול את מידבא בשעה 2 אחה"צ. גידולי החקלאות ממזרח לציירה פחות יפים ופחות משופעים מאשר דרומה. במוצאי היישוב ארבה צעיר. ה־jachères נהרסו לשם השמדת צרורות-הביצים, אולם החרישה רחוקה מלשאת פרי. הדרכים טובות, לא הרחק ממידבא נקרתה לנו עגלת-משא רתומה לשתי סוסות ונהוגה על-ידי צ'רְקְסִי. חנא אפנדי בשיירד אומר כי זו הפעם הראשונה שרואה הוא כדבר הזה בסביבה. כנראה אסור היה לנסוע לסלט, כדי להביא טבק, וכיון שטעה בדרך הגיע למידבא. אני מתאר לעצמי איזה רושם גדול יעורר עוד מעט ואיזו טפליא תרוץ אחריו. הרבה אדמות בחבל למכירה, מסוג מירי ואחרות. אנו נתקלים בתורמוס כחול, פורח ומניב, אולם תרמיליו אינם בשלים (מעשב). תרמילים מגודלים מאד של תורמוס אחר, ודאי לבן.

מכלול של דמומיות (Adonis), העשיר ביותר שניתן להעלות על הדעת, החל בזעזעריים ביותר וכלה בגדולים ביותר. ראויים היו שאלקטם כולם, אך אנוס אני לכלפל מעשי בחשבון.

הגענו ב־5.30 לחוותו של בשיירד. חנא הקדימנו ואחד מאחיו בא להקביל פנינו. אח שני נסע לסלט לשאת אשה, ולצערי הרב יצאה עמו כל המשפחה; מצד שני, מרוצה אני כי אין כאן נשים, לפיכך לא נפריע אלה לאלה. שוחטים כבש, והטבח שלנו גיאורגי עסוק בהכנת הארוחה.

השייך פואז אבו־משחור, ראש שבט בני צ'חר, בא לביקור. אני מנסה לעשות את עצמי "מת", כלומר מפנה אליו גבי כישן. אולם הוא נשאר ואני נאלץ מקץ שעה לתמרון הזה "להקיץ". ברנש לא טיפש ביותר, בן 45—40 בקירוב. תה, קונצרט בגראמפון מתקליטים בערבית, ולאחר שהשייך נרדם, סח לנו חנא אפנדי סיפורים ערביים ואנו מתפוצצים מצחוק.

משפחת בשיירד יש לה כ־10,000 דונם, והם מעבדים כ־6,000, שנתי—1000 לירה תורכית. ששת האחים בעלי אוס-אל-קונדוב (ח'רבת בהיראת). — — —
השיירה טוענת מטענה ויוצאת לסלט. אויביהם—בני אג'רמה, בדווים (יושבי אהלים), השנה התנגשו. הרוג אחד ושני פצועים (בדווים). כופר-הדם—130 לירות תורכיות, 200 עזים, 2 סוסות, 2 רובים, 4 גמלים ו־30 ק"ג חיטה. אבו־גבר יושב בכלא זה 6 חדשים.

ידידים להם—בני צ'חר, בלקוויג, מג'לה ועוד...

אתמול קיבל שיבלי בשיירד את פניו של שייך בני־צ'חר בנוהג מימי המקרא. "זירחץ את רגליו" [עברית במקור].

אי ליהירות הנוצרים! (שהמירו את "הברית הישנה" ב"ברית החדשה").

אס־סלט, 4.5.1915

יצאנו מאוס-אל-קונדוב ב־11.30 על-פני הרמה. התנועה לא מעטה; האדמה טרושה. הלך עשוי לדמות בנפשו כי בגליל התחתון הוא נמצא, סביבי סג'רה למשל. גידולי-

חורף מעטים מאד בשולי הדרך, אולם מה שמשגיגה העין עולה עד להפליא, אפילו הכתמים המזרים על המקומות שאכלם הגזם הראשון, בולטים בגוף ירוק, רך יותר, וכבר מדביקים את הפיגור במידה עצומה בזכות הקיץ, ודיספרופורציה זו ניפרת בכל אשר תשיג העין ומשקפת ציירי אשר עמי.

שעתיים לבוא סלט הגענו לעין-חומר. כבר הרבה קודם-לכן הבחנו בעקבות גלגלים. כפר תורכי של מהגרים מרומליה. * הכפר גדול מאד (לפחות 50 בית), ומעניין מאד. הבניינים מעוררים סקרנות, מוצקים ונוחים. הם עשויים לבנים מיובשות בשמש, קורות, אדמה כבושה (כמנהג דמשק). חלונותיהם מזוגגים ועליהם וילונות לבנים. בני-התשחורת נושאים ורד על האוזן, הילדים משחקים בשושנים. הגברים אוזרים אזורים-חלציים אדום וירוק וצניף בראשם. סביב הבתים גינות מצמיחות פרחים וירקות, צפצפות; הכל משתלב יפה עם הנוף הרך עד מאד, אירופי כמעט לפי מראהו. הצמחיה אפילה והרי זה ממש אביב; קטפתי פשתניות (linaria) אשר גונן ורוד רענן ונחמד.

הוי, כיצד נשמתי, בסלט. במלוא ריאותי, את הניהוח הנפלא של הקמה, העטורה בכותרתה הירוקה. עדמה היא מלטפת את העין, מרחיבה את הלב, אחרי כל המדבריות המתועבים הללו. סוף-סוף הגה הגענו. זהו ירק של ממש.

המקום מתנשא בדיוק מעל המזרקה העירונית. אני סר לבקר אצל הקיימקאם, הוא יושב במושב מג'לס-אי-דארה, ודומה כי רוצה הוא להניח לי להמתין עד בוש; אני רוגז ונכנס. מפנה תיאטרלי: זהו הקיימקאם-לשעבר של טול-כרם, מודע ותיק. אנו סחים על הארבה. אחד מהם, ראיס אל-מחפמה, ** קובל באזני הברנש על חוסר המרץ שלו (הדבר נכון, מצד שני). מחליטים לצאת לסיור, מחר ב-8.00. בערב סרים לבקרני מבעלי הכרמים, הקובלים על דלות האמצעים שנקטו; מבטיח להסדיר את הדבר מחר.

שני מברקים:

מכרך:—

העסקת 600 חיילים—לא אושרה, אולם אושרה תמורה (במזון) לאוכלוסיה האזרחית. מכלילים בזכות הזאת גם את סלט, ומבקשים ממני לארגן את הדבר.

ומירושלים:—

המותצרך מודיעני כי מוקד הארבה הוא באוג'חור-אל-עדוואן, סמוך לירדן, וכי על הקיימקאם של סלט להילחם בהם שם. המודירייה של מידבא והקיימקאמיה של סלט ילחזו למקום 84 חיילים וסגני-משנה. נראה תחילה מה מתרחש כאן, בטרם אענה.

* בהורכיה האירופית של אז. ** אב-בית-דין.